

Samfundet Karl Lärkas vänner

BUS GUNNEL ÅKESSON

Karl Lärkas omfattande arbete med att dokumentera folkkulturen hade resulterat i ett stort antal glasplåtar, fotonegativ, brev, anteckningar och uppteckningar av människors berättelser – »Fäder och fädernearv«. Hur skulle detta livsverk bäst förvaras och användas? Det funderade säkert Karl Lärka över och efter mycket övervägande lämnade han slutligen kameror och sitt material till Mora Bygdearkiv.

Paret Lärka hade 1974 testamenterat byggnader och mark på Lärkatunet till Mora kommun. Därefter bildades »Svea och Karl Lärkas stiftelse« med uppgift att svara för skötseln. Karl blev änke-man 1975. Några år efter Svea Lärkas död fann Karl en ny livskamrat i Elsa Haglöf från Mora-Noret. Karl kom att leva till 1981. Böcker med fotografier och uppteckningar publicerades 1974 i »Karl Lärkas Dalarna« (redigerad av Karl Lärka och Sune Jonsson) och 1982 i »Karl Lärka berättar« (Greta Jakobsson). Efter Karls död lyftes frågan om hur hans livsgärning skulle uppmärksammas. Idén om en vänförening väcktes. Initiativtagarna Greta Jakobsson, Elsa Haglöf och Kjell Kvarnström förverkligade tanken och sommaren 1984 kunde »Samfundet Karl Lärkas vänner« inleda sitt arbete. En interimsstyrelse hade dessförinnan förberett grundandet. Stiftelsen och samfundet har således skilda uppdrag. Stiftelsen sköter fastigheten och här ingår representanter för kulturnämnden i Mora kommun samt Dalarnas

Delar av styrelsen vid Lärkas härbre på Klikten. Foto: Alvar Hedkvist 1990

museum. I samfundets styrelse ingår sju ledamöter och sju suppleanter som arbetar helt ideellt och som utses vid dess årsmöte.

Greta Jakobsson valdes till samfundets första ordförande men hon avled redan hösten 1984. Hon efterträddes av sin make Pelle Jakobsson som kvarstod elva år i uppdraget. Stadgar antogs och man beslöt att ge ut en årlig skrift. Samfundets avsikt är att vidmakthålla intresset för Karl Lärka och hans gärning. Till sekreterare utsågs Mats Persson; en uppgift som han behöll ända fram till 2017. Till samfundets kassör – skattmästare – valdes Kjell Kvarnström. Hans roll övertogs senare av Margit Stunis och därefter av Gudrun Bond.

Det nya samfundet sökte finna sina former. Det blev en god upplutning från allmänheten till de möten som anordnades. Mora kommun stödjer ekonomiskt. Andra intäktskällor är medlemsavgifter, stödannonsering och verksamhetsbidrag från »Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet«. Sommartid anordnades kulturprogram med kaffeservering på Lärkastugans tun. Flera namnkunniga föreläsare och musiker har medverkat under åren. Här kan nämnas poeten Bo Setterlind, sångerskorna Jont Birgit Rundgren, Hanser Lina Göransson, Karin Green, Kjerstin Dellert med pianisten Lars

Sollerö barnkör med Marie Schmidt. Foto: Alvar Hedkvist 1990

Roos samt författarna Herman och Birgitta Lindqvist. När paret Lindqvist gästade Lärkavännerna kom 300 personer för att lyssna till dem. Högtidstal har hållits av bland andra Jan Erik Wikström, Lars Furuland, Åke Hyenstrand, Erik Svensson och av Solleröborna Margit Andersson, Suzanne Danielsson, Helmer Nilsson och Bond Erik Persson. På minnesdagen av Karl Lärkas hundraårsdag 1992 uppträdde vissångaren Gunde Johansson. Han var för övrigt mångårig ledamot i samfundets styrelse. Till detta ska läggas körer, folkmusiker och folkdansare som uppträtt på tunet. Här kan nämnas lokala spelmän som Anders Jakobsson, Maria Lärka Lundback och Jon Lundback. Under senare år har bland andra Birgitta Sandström, Örjan Hamrin, Mathias Bäck och Marta Lindeberg, Anders Hanser samt Göran Greider medverkat med föredrag.

Många är de personer i lokalbefolkningen som möjliggjort samfundets arrangemang, skött kaffeservering och svarat för gårdens städning och underhållit trädgården. Kulturstipendiater har kunnat ansöka om att få bo några sommarveckor i stugan på Klikten. Ett nära samarbete med Sollerö Hembygdsförening har bland annat bidragit till skapandet av en kulturstig från Hembygdsgården

Lärkastugan i Klikten. Foto: K.G. Svensson

till Kliktenområdet och till att en broschyr tagits fram om Solleröns kulturminnen (Sollerön Vikingabygd). Mora Bygdearkiv inrättade 1988 ett litet museum med Karl Lärkas efterlämnade verk. Boken »Karl Lärkas Dan Andersson minnen« togs fram 2006 av styrelseledamoten Ove Karlsson som arbetade på Mora Bygdearkiv. Tillsammans med Bygdearkivet gav samfundet ut vykort med olika motiv av Lärkas bilder. Zornsamlingarna gav 2001 ut boken »Karl Lärka, odalman fotograf hembygdsvärdare«. En utställning med Karl Lärkas fotografier visades 1993 på Mora kulturhus. Samma år började samfundet att ordna sommarkvällsprogram i Lärkastugan. Dessa möten sker numera uteslutande i Sockenhuset på Sollerön där även årsmötet med kulturprogram hålls med tillhörande kaffeservering.

Under åren 1996 till 2005 höll Ulla Göransson i ordförandeskapet. Under en kortare tid återinträdde Pelle Jakobsson som ordförande tills Ulla Rombo utsågs. Hon avgick 2011 och efterträddes av Bus Gunnel Åkesson.

År 2002 fick samfundet motta ett arv efter försäljningen av Lilly Sterner Jonssons hus på Sollerön, vilket förbättrade samfundets ekonomi och möjliggjorde utökade insatser. Bidrag lämnades till en

fotoutställning på Kulturhuset i Stockholm med Lärkabilder och till en spelfilm om Malinlegenden på Sollerön. I anslutning till utställningen i Stockholm gav förlaget Modernista 2004 ut »*Kråk Ulofi Bäck å ana rikti fok*, fotografier av Karl Lärka 1916-1934«. Under de senaste åren har föreläsningkvällar anordnats inom skilda områden med anknytning till Karl Lärkas intressen och gärning. Det har handlat om bygdens kulturhistoria såsom hantverk, fäbodväsende, byar och byggnader, folkbildningens pionjärtid, sångtraditioner, dialekter, folkdräkter, industriminnen med mera.

År 2008 ifrågasatte Mora kommun fortsatt ansvar för innehavet av Lärkastugan, mot bakgrund av att stiftelskapitalet inte längre kunde täcka stugans kostnader. I en dialog med kommunföreträdare och Hembygdsföreningen argumenterade samfundet för att Mora kommun skulle kvarstå i sitt uppdrag. Lärkavännerna framhöll stugans betydelse som kulturminne och behovet av att den ska finnas öppen och tillgänglig för allmänheten och framtida generationer. Efter beredning av frågan beslöt kommunen att rekonstruera stiftelsen. Resultatet blev att stugan numera ingår som en del av Mora kommuns fastigheter som de ansvarar för i sin skötselplan.

Lärkastugan och kulturarvet väcker alltså intresse trots att medlemsantalet i samfundet sjunkit under åren. För att nå nya grupper finns samfundet sedan en tid på Facebook där Karl Lärkas fotografier publiceras från Mora Bygdearkivs digitala arkiv. Samfundets föreläsningkvällar om allmogekulturens plats i nuet och historien lockar varje sommar en stadigt återkommande publik. Karl Lärka skulle säkert ha uppskattat de möten och samtal som uppstår när nutidens människor tar del av all kunskap som förmedlas om folkminnen i Dalarna.

Bus Gunnel Åkesson